

VYUŽITIE ZÁCHRANNÝCH BRIGÁD HAZZ PRI MIMORIADNYCH UDALOSTIACH V ZAHRANIČÍ

Ing. Michal Orinčák, PhD.*

ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá súčasnými možnosťami Záchranných brigád HaZZ v oblasti vykonávania záchranných prác pri mimoriadnych udalostiach v zahraničí. Úvodná časť príspevku charakterizuje úlohy a činnosť Záchranných brigád HaZZ a tiež ich súčasné postavenie v IZS. Nasledujúca časť príspevku rieši problematiku využitia Záchranných brigád HaZZ pri mimoriadnej udalosti v zahraničí.

Kľúčové slová: Záchranná brigáda HaZZ, integrovaný záchranný systém, záchranné práce.

ABSTRACT

This paper deals with actually possibility of Fire Rescue Brigades in areas practice of rescue works by extraordinary events in foreign. Prelusion of this paper characterizes responsibilities and activity Fire Rescue Brigades and too their actually position in Integrated Rescue System. The next part solves problem of utilization Fire Rescue Brigades by extraordinary event in foreign.

Key words: Fire Rescue Brigade, Integrated Rescue System, rescue works.

ÚVOD

Tak ako aj v iných krajinách, aj územie Slovenskej republiky je každoročne postihované rozličnými druhmi mimoriadnych udalostí menšieho či väčšieho rozsahu. Ide predovšetkým o živelné pohromy a havárie, ktoré často krát svojimi účinkami zasiahnu väčšie územie ako sa predpokladalo. Pri vzniku mimoriadnej udalosti väčšieho rozsahu je potrebné nasadiť väčší počet síl a prostriedkov, ktoré budú v danej oblasti zasahovať dlhšiu dobu.

* Ing. Michal ORINČÁK, PhD., Katedra požiarneho inžinierstva, Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline, ul. 1.mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: michal.orincak@fsi.uniza.sk, tel.: 00421 - 41 - 513 6764, Fax: 00421 - 41 - 513 6620

Na tento druh zásahu sú predurčené predovšetkým Záchranné brigády HaZZ, ktoré disponujú väčším počtom síl a prostriedkov ako hasičské jednotky OR HaZZ.

Prijatím zákona č. 321/2002 Z.z. o Ozbrojených silách SR, ktorý bol výsledkom schválenia Bezpečnostnej stratégie SR, Vojenskej stratégie SR a Obrannej stratégie SR pristúpila SR k jednotnému riadeniu ozbrojených síl Ministerstva obrany SR. Implementáciou tohto zákona do praxe sa prakticky znemožnilo vyčleňovanie vojenských jednotiek do iných rezortov ako je Ministerstvo obrany SR. Týmto došlo k zrušeniu vojsk MV SR, v rámci ktorých pôsobili aj záchranné brigády CO ako vojenské záchranné útvary. Z pôvodných troch záchranných brigád civilnej ochrany (zb CO Malacky, Žilina, Humenné) transformáciou vznikli tri nové Záchranné brigády HaZZ (ZB HaZZ Malacky, Žilina, Humenné).

Táto transformácia bola vykonaná na základe prijatého zákona č.438/2002 Z.z., ktorým sa zmenil a doplnil pôvodný zákon č.315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov. Na základe týchto zmien je v súčasnosti Záchranná brigáda HaZZ charakterizovaná ako zariadenie prezídia HaZZ, ktoré je určené na zabezpečenie úloh Ministerstva vnútra SR v oblasti vykonávania záchranných prác pri vzniku mimoriadnej udalosti.

1 ÚLOHY A ČINNOSŤ ZÁCHRANNÝCH BRIGÁD HAZZ

Pre správne pochopenie významu Záchranných brigád HaZZ v súčasnom integrovanom záchrannom systéme Slovenskej republiky je potrebné najskôr stručne objasniť ich genézu vzniku a vývoja. V súčasnosti na území SR pôsobia tri Záchranné brigády HaZZ so sídlom v Malackách, Žiline a Humennom.

História Záchrannej brigády HaZZ v Malackách začala v roku 1952 vznikom 6. práporu Civilnej obrany so sídlom v Bratislave – Rači ako prvým útvarom Civilnej obrany na území terajšej Slovenskej republiky.

História Záchrannej brigády HaZZ v Žiline začína v roku 1976 redislokáciou 5. pluku Civilnej obrany z posádky Frýdek Místek do posádky Žilina. V roku 1991 bol 5. pluk Civilnej obrany reorganizovaný na 3. vojenský záchranný pluk CO.

História Záchrannej brigády HaZZ v Humennom je úzko spätá s 103. tankovým plukom, ktorý vznikol v roku 1918 a zanikol v roku 1991. Po jeho zániku vznikol nový vojenský záchranný pluk CO so sídlom v Humennom.

V roku 1993 prešli vojenské záchranné pluky CO z Armády Slovenskej republiky do podriadenosti Ministerstva vnútra SR. V roku 1995 došlo k reorganizácii na 71. vojenský záchranný pluk CO Malacky, 72. vojenský záchranný pluk CO Žilina a 73. vojenský záchranný pluk CO Humenné.

V roku 1999 boli následne reorganizované na 71. záchrannú brigádu CO Malacky, 72. záchrannú brigádu CO Žilina a 73. záchrannú brigádu CO Humenné.

1. januára 2003 bola vykonaná posledná transformácia všetkých troch záchranných brigád CO na Záchranné brigády HaZZ Malacky, Žilina a Humenné.

Pôvodné pluky civilnej obrany dislokované na území Slovenska boli určené hlavne k pohotovému zásahu v priestoroch napadnutia protivníkom a k zabezpečeniu vykonávania záchranných a prvotných likvidačných prác. Tejto skutočnosti zodpovedalo aj personálne a materiálno-technické vybavenie plukov civilnej obrany. V prípade likvidácie živelných pohrôm a havárií spolupracovali s vtedajšími jednotkami civilnej obrany podľa stanovených predpisov.

Postupnými reorganizáciami pôvodných plukov civilnej obrany sa taktiež upravovali aj ich úlohy a činnosti, ktoré vykonávali. Neskorším preradením vojenských záchranných plukov CO z Armády Slovenskej republiky do podriadenosti Ministerstva vnútra SR došlo aj ku zmenne v ich postavení a úlohách, ktoré plnili. Stali sa základnou a účelne organizovanou vojenskou jednotkou Sekcie CO MV SR, predurčenou v mierových podmienkach na komplexné vykonávanie záchranných, lokalizačných a likvidačných prác v prípade vzniku mimoriadnych udalostí. Postupne dochádza k presmerovaniu zamerania úloh a činností na mierové obdobie s dôrazom na záchranné práce vykonávané pri mimoriadnych udalostiach.

Vznikom Záchranných brigád HaZZ a ich začlenením pod HaZZ došlo k výrazným zmenám v ich celkovom postavení, pôsobnosti a úlohách.

Podľa Vestníka vlády SR čiastka 1. z 26. marca 2003 a Smernice Ministerstva vnútra SR číslo PHZ-55/KP-2003 z 20. marca 2003 o nasadzovaní Záchranných brigád Hasičského a záchranného zboru článok 2 je predurčenie ZB HaZZ a ich regionálna pôsobnosť nasledovná[†]:

- a) *ZB HaZZ Malacky (západ) pre :* Bratislavský, Trnavský a Nitriansky kraj a ich okresy a okresy Myjava a Nové Mesto nad Váhom z Trenčianskeho kraja,
- b) *ZB HaZZ Žilina (stred) pre kraj:* Žilinský, Banskobystrický a Trenčiansky kraj a ich okresy, okrem okresov Myjava, Nové Mesto nad Váhom,
- c) *ZB HaZZ Humenné (východ) pre :* Košický a Prešovský kraj a ich okresy.

Hlavné úlohy ZB HaZZ vyplývajú zo zákona č. 315 / 2001 Z. z. v znení zákona č. 438 / 2002 Z. z. § 3 písmeno c, d, i, j, k. ZB HaZZ v rámci záchranných prác plní tieto úlohy:

[†] Uvedená regionálna pôsobnosť však nevylučuje ich pôsobenie v rámci celej SR.

- a) plní úlohy súvisiace so zdolávaním požiarov, s poskytovaním pomoci a s vykonávaním záchranných prác pri haváriách, živelných pohromách a podieľa sa na poskytovaní pomoci pri iných mimoriadnych udalostiach,
- b) poskytuje pomoc v prípadoch ohrozenia života a zdravia osôb a majetku právnických osôb a fyzických osôb, ako aj životného prostredia,
- c) podieľa sa na poskytovaní predlekárskej pomoci a lekárskej pomoci a na odsune zranených a chorých,
- d) vykonáva v rámci záchranných prác núdzové odstraňovanie stavieb a ľadových bariér a podieľa sa na likvidácii ohnísk nákaz zvierat,
- e) podieľa sa na zabezpečovaní núdzového zásobovania a núdzového ubytovania obyvateľstva a na poskytovaní humanitárnej pomoci.

Taktiež sa v rozsahu vymedzenom osobitnými predpismi podieľa aj na plnení úloh civilnej ochrany, pri príprave na obranu štátu a úloh spojených s mobilizačnými prípravami a tiež poskytuje medzinárodnú pomoc podľa obdržaného nariadenia od Prezídia HaZZ.

2 POSTAVENIE ZÁCHRANNÝCH BRIGÁD HAZZ V INTEGROVANOM ZÁCHRANNOM SYSTÉME

Zákon č. 129/2002 Z.z. o IZS v znení neskorších predpisov charakterizuje IZS ako koordinovaný postup jeho zložiek (základné záchranné zložky, ostatné záchranné zložky, útvary Policajného zboru) pri zabezpečovaní ich pripravenosti a pri vykonávaní činností a opatrení súvisiacich s poskytovaním pomoci v tiesni [5].

Z tejto skutočnosti vyplýva fakt, že nie je možné IZS chápať ako inštitúciu, ktorá fyzicky zastrešuje záchranné zložky. Záchranné zložky, ktoré vytvárajú IZS sa okrem tohto zákona riadia aj svojimi vnútornými predpismi, čo je potrebné zohľadniť pri ich nasadení v rámci zásahu.

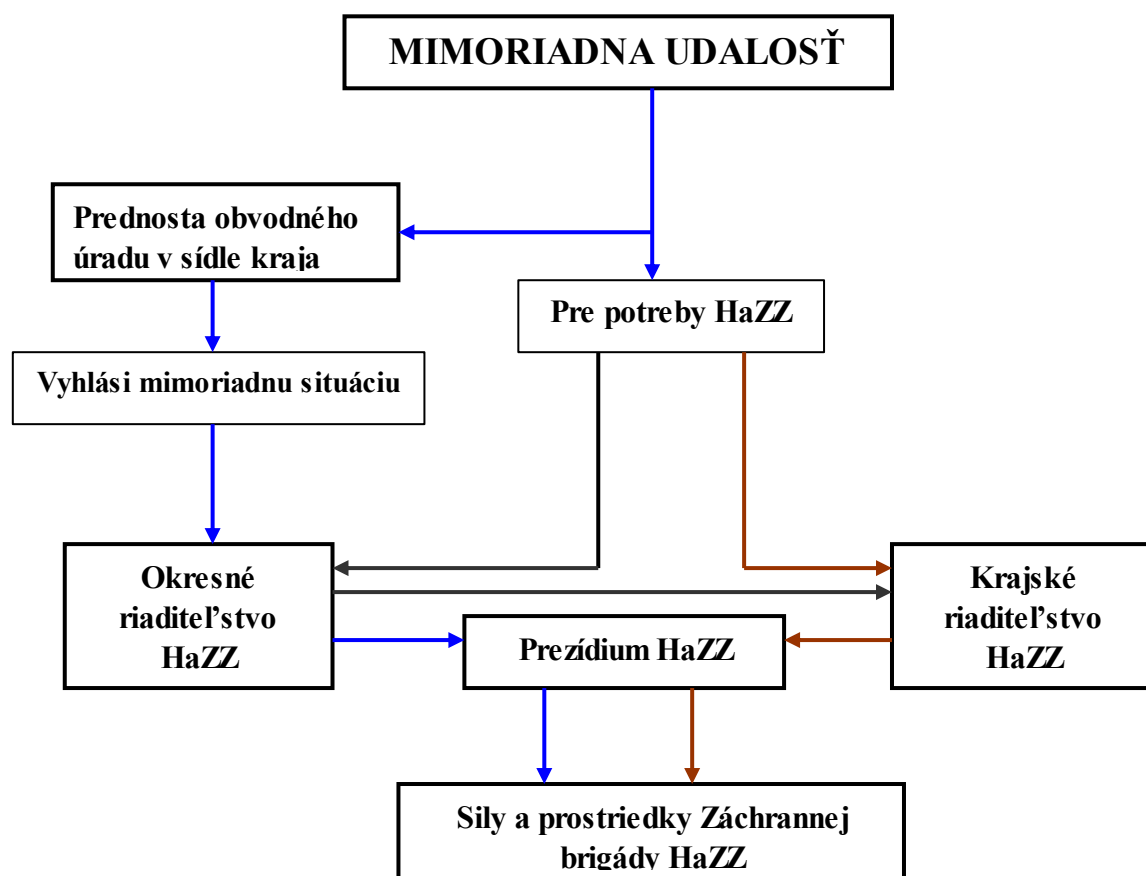
Tu je namieste zdôrazniť, že tiesňou sa rozumie stav, pri ktorom je bezprostredne ohrozený život, zdravie, majetok alebo životné prostredie a postihnutý je odkázaný na poskytnutie pomoci [5]. Žiaľ často krát sa stáva, že sú vyžadované záchranné zložky IZS aj v takých prípadoch, ktoré nie sú tiesňovým stavom a je ich možné zvládnuť aj civilnými silami a prostriedkami daného územia.

Ako už bolo spomenuté medzi základné záchranné zložky IZS patria aj Záchranné brigády HaZZ, ktoré ako zariadenia prezídia HaZZ vykonávajú záchranné práce pri vzniku mimoriadnej udalosti [6]. Sú predurčené vykonávať záchranné práce v dlhšom časovom horizonte a vo väčšom rozsahu, často v špecifických a sťažených podmienkach (úniky nebezpečných látok, ťažko prístupný terén, dopravné nehody nákladných vozidiel a pod.).

Zásahovú činnosť v rámci Záchranej brigády HaZZ zabezpečuje oddelenie zmenovej služby, tvorené operačným dôstojníkom a zmenou 1,2,3, čím je zabezpečená nepretržitá služba. Každá zmena je tvorená dvoma čatami (hasičská a záchranná čata a špeciálna čata) a tie zahŕňajú štyri družstvá (dve hasičské záchranné družstvá, špeciálne družstvo a chemicko environmentálne družstvo).

Sily a prostriedky Záchranných brigád HaZZ sa vyžadujú podľa stanovených pravidiel, ktoré majú určité špecifiká. Pri vzniku mimoriadnej udalosti (živelné pohromy, havárie a pod.) napríklad na území okresu môže prednosta obvodného úradu v sídle kraja po vyhlásení mimoriadnej situácie prostredníctvom príslušného krajského alebo okresného riaditeľstva HaZZ požiadať o vyslanie síl a prostriedkov záchranej brigády na vykonávanie záchranných prác.

Možný spôsob vyžadovania síl a prostriedkov Záchranných brigád HaZZ pri vzniku mimoriadnej udalosti je uvedený na nasledujúcom obr.1.

Obrázok 1 Schéma vyžadovania síl a prostriedkov Záchranných brigád HaZZ [zdroj: Orinčák, 2009]

Štatistický prehľad zásahovej činnosti Záchranných brigád HaZZ za obdobie 2003 až 2007 je uvedený v nasledujúcej tabuľke 1.

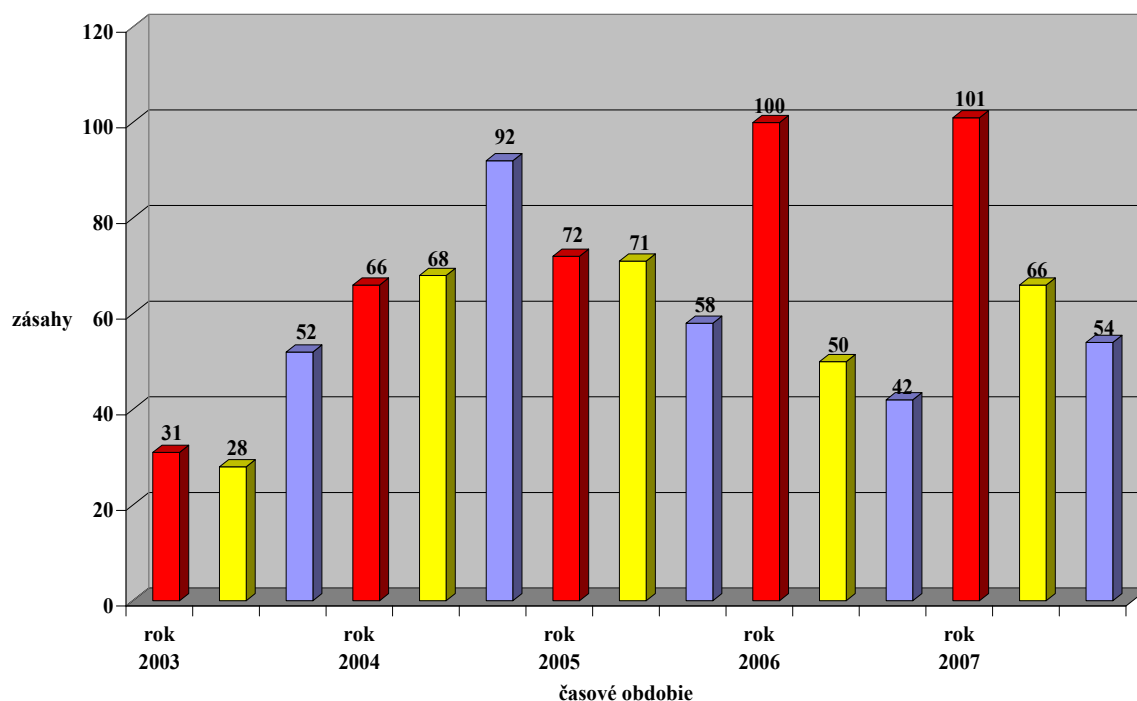
Tabuľka 1 Prehľad zásahovej činnosti Záchranných brigád HaZZ [spracoval: Orinčák, 2009]

	rok 2003			rok 2004			rok 2005			rok 2006			rok 2007		
ZB HaZZ	MA	ZA	HE	MA	ZA	HE	MA	ZA	HE	MA	ZA	HE	MA	ZA	HE
Požiare	16	4	21	21	2	6	33	13	11	43	17	1	55	21	26
Technické výjazdy	15	24	31	44	66	86	39	58	47	57	33	41	45	45	28
Plané poplachy	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Spolu	31	28	52	66	68	92	72	71	58	100	50	42	101	66	54

Legenda:

MA – Malacky
 ZA – Žilina
 HE - Humenné

Celková zásahová činnosť ZB HaZZ od roku 2003 do roku 2007

Obrázok 2 Graf celkovej zásahovej činnosti ZB HaZZ [spracoval: Orinčák, 2009]

Legenda:

- Záchranná brigáda HaZZ v Malackách
- Záchranná brigáda HaZZ v Žiline
- Záchranná brigáda HaZZ v Humennom

Ako vyplýva z uvedených štatistických údajov, dochádza postupne z roka na rok k nárastu celkovej zásahovej činnosti Záchranných brigád. Postupne dochádza k nárastu okrem technických výjazdov (zahrňujú aj výjazdy k ťažkým dopravným nehodám) aj k nárastu výjazdov k požiarom.

Pri porovnaní štatistiky celkových zásahov hasičských jednotiek OR HaZZ a záchranných brigád HaZZ je zrejmé, že vyššie počty zásahov celkovo vykazujú samotné hasičské jednotky OR HaZZ. Tu je potrebné ale pripomenúť fakt, že Záchranné brigády HaZZ nie sú vyžadované ku každému výjazdu HaZZ. Ak však sú vyžiadané k zásahu, tak ide predovšetkým o zásahy väčšieho rozsahu s dlhším pôsobením, prípadne s nasadením techniky, ktorou hasičské jednotky nedisponujú.

3 VYUŽITIE ZÁCHRANNÝCH BRIGÁD HAZZ PRE POMOC V ZAHRANIČÍ

Pre poskytnutie pomoci pri mimoriadnych udalostiach v zahraničí sa v súlade s nariadením MV SR č.22/2006 „o zriadení záchranného tímu pri poskytovaní pomoci v zahraničí pri MU“ vytvorilo desať záchranných modulov, ktoré sú po personálnej a materiálno-technickej stránke zabezpečované jednotlivými ministerstvami.

Prezídium HaZZ, ktorému sú priamo podriadené aj Záchranné brigády HAZZ zriaďuje pre poskytovanie pomoci v zahraničí nasledovné druhy modulov [4]:

- a) záchranný modul,
- b) ubytovací modul,
- c) potápačský modul,
- d) modul povodňovej záchranej služby,
- e) v spolupráci s úradom pre ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií Ministerstva vnútra Slovenskej republiky modul leteckého hasenia.

Z týchto modul je v súčasnosti najviac využívaný záchranný modul, ktorý má za sebou viacero úspešných záchranných akcií v zahraničí (napr. zemetrasenie v Turecku, Iráne a pod.)

Záchranný modul je zložený z príslušníkov HaZZ zaradených u Záchranných brigád HaZZ v Malackách, Žiline a Humennom a OR HaZZ v Piešťanoch v celkovom počte 42 osôb. Čas spohotovenia modulu je do 12 hodín. Maximálny čas nasadenia záchranného modulu je 10 kalendárnych dní [7].

Obrázok 3 Nasadenie záchranného modulu v zahraničí [zdroj: Orinčák, 2004]

V prípade zásahu záchranný modul vykonáva nasledovné činnosti [4]:

- a) vykonáva prieskum v priestore zásahu a na predpokladanom mieste plnenia úloh,
- b) vykonáva záchranné práce,
- c) vyslobodzuje osoby,
- d) poskytuje predlekársku pomoc postihnutým osobám, plní špeciálne činnosti vo vzduchu súvisiace so záchranou ľudských životov a prepravou postihnutých osôb v súčinnosti s leteckou záchrannou službou.

Obr. 4 Preprava záchranného modulu do zahraničia [zdroj: Orinčák, 2004]

Pohotovostná návratná kapacita pre dlhodobé ubytovanie 400 osôb v stanoch v prípade mimoriadnej udalosti (tzv. *ubytovací modul*) je zložený z príslušníkov HaZZ zaradených u Záchrannej brigády HaZZ v Malackách a z jej zamestnancov v celkovom počte 60 osôb. Čas spohotovenia je do 48 hodín. Maximálny čas nasadenia modulu je 14 kalendárnych dní [7].

Potápačský modul je zložený z príslušníkov HaZZ zaradených u Záchrannej brigády HaZZ v Humennom v celkovom počte 24 osôb. Čas spohotovenia je do 12 hodín. Maximálny čas nasadenia je 10 kalendárnych dní [7].

Modul povodňovej záchrannej služby je zložený z príslušníkov HaZZ zaradených u Záchrannej brigády HaZZ v Humennom a na Hasičskom a záchrannom útvare hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy v celkovom počte 159 osôb. Čas spohotovenia je do 12 hodín. Maximálny čas nasadenia je 14 kalendárnych dní [7].

O vyslaní jednotlivých modulov do zahraničia rozhoduje ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky a vláda Slovenskej republiky. Po ich súhlasnom stanovisku ministerstvo vnútra rozhoduje o personálnom, materiálno-technickom a finančnom zabezpečení vysielaného modulu.

Žiadosť o vyslanie modulu sa predkladá prostredníctvom celoštátneho riadiaceho a koordinačného centra pre poskytovanie a prijímanie medzinárodnej humanitárnej pomoci v zahraničí [4].

ZÁVER

Pri hodnotení činnosti Záchranných brigád HaZZ je potrebné si uvedomiť, akými transformáciami v minulosti prešli. V podstate sa musela celková činnosť Záchranných brigád HaZZ postupne preorientovať z vojenských a obranných úloh, ktoré v minulosti plnili na úlohy a činnosti spadajúce pod HaZZ. Tomu to sa samozrejme musela prispôbiť ich organizačná štruktúra a materiálno-technické zabezpečenie.

Takéto organizované záchranné útvary patriace či už pod ministerstvo vnútra alebo ministerstvo obrany (podriadenosť určitému ministerstvu záleží od konkrétneho štátu) sú potrebné najmä pri mimoriadnych udalostiach, ktoré môžeme charakterizovať týmito znakmi:

- a) svojim rozsahom zasiahnu väčšie územie (napr. okres, kraj),
- b) je nárazovo postihnutí väčší počet obyvateľov (zvierat alebo majetok),
- c) vyššia intenzita negatívnych účinkov (i prípade menšieho územia môže byť situácia vážna a zásah sťažený),
- d) kumulácia jednotlivých negatívnych účinkov,
- e) dlhší časový priebeh (rádovo týždne prípadne mesiace) atď.

Sama intenzita výskytu mimoriadnych udalostí a to najmä živelných pohrôm sa na území Slovenska zvyšuje a to aj v oblastiach, ktoré v minulosti neboli ich výskytom významné.

Využiť Záchranné brigády HaZZ je taktiež možné v prípadoch, kedy je potrebné v krátkom časovom úseku nasadiť väčší počet záchranárov, prípadne nasadiť takú techniku, ktorou nedisponujú ostatné záchranné zložky IZS.

V súčasnosti Záchranné brigády HaZZ patria medzi základné záchranné zložky IZS, kde spolu s hasičskými jednotkami OR HaZZ tvoria organizovaný celok schopný vykonávať zásahy podľa aktuálnej situácie a potreby.

LITERATÚRA

- [1] <http://www.minv.sk/?historia-zbm>, 6.7.2009.
- [2] <http://www.minv.sk/?uvod>, 6.7.2009.
- [3] http://www.minv.sk/?vznik_vyvoj, 6.7.2009.
- [4] Vestník Ministerstva vnútra SR č. 22/2006: Nariadenie MV SR o zriadení záchranného tímu pri poskytovaní pomoci v zahraničí pri MU.
- [5] Zákon č. 129/2002 Z.z. o IZS v znení neskorších predpisov.
- [6] Zákon č. 315/2001 o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov.
- [7] Zbierka pokynov Prezídia HaZZ č. 17/2006: Pokyn prezidenta o zložení, odbornej príprave, vyznáznení a materiáľno-technickom vybavení člena modulu vytvoreného Hasičským a záchranným zborom pri poskytovaní pomoci v zahraničí pri mimoriadnej udalosti.

článok recenzoval:
doc. Ing. Ladislav Oľsar, PhD.

